

Tilburg University

Verzamelbesluit lijfrente

van Bijnen, H.P.M.

Published in:
PM: Pensioen magazine

Publication date:
2012

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van Bijnen, H. P. M. (2012). Verzamelbesluit lijfrente: is het glas half vol of half leeg? (1). *PM: Pensioen magazine*, 17(10), 16-20.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Verzamelbesluit lijfrente: is het glas half vol of half leeg? (1)

We zijn er inmiddels aan gewend geraakt: eens in de zoveel tijd kunnen we een update van het verzamelbesluit 'lijfrenten en rechten op periodieke uitkeringen' tegemoetzien. De jongste update zag het licht op 13 juni 2012 (nr. BLKB2012/283M). In deze versie zijn nu ook de onderdelen opgenomen waarop de praktijk lange tijd heeft zitten wachten, namelijk de onderdelen die zien op bancaire lijfrentevarianten. In deze eerste aflevering wordt een aantal voor de praktijk relevante aanpassingen beschreven. In het volgende nummer volgt er nog een aantal.

Helga van Bijnen
Mr. H.P.M. van Bijnen is werkzaam bij Fiscaal Juridische Zaken van Interpolis en is tevens verbonden aan het Fiscaal Instituut en aan het CompetenceCenter for Pension Research, beide van de Universiteit van Tilburg

Met het verschijnen van het besluit zijn twee andere besluiten komen te vervallen. Uiteraard de voorganger van dit besluit (10 mei 2010, nr. DGB2010/3119M), maar ook het besluit waarin het lek over de toerekening van lijfrentetermijnen aan de echtgenoot – bij de zogenoemde oudregimelijfrente – werd gedicht (19 augustus 2011, nr. BLKB 2011/1576M).¹ Het nieuwe besluit bevat de beleidsstandpunten uit laatstgenoemd besluit, alsmede beleidsstandpunten over vóór 2001 gesloten lijfrenten en andere rechten op periodieke uitkeringen voor de toepassing van de invoeringswet IB 2001. Hierna bespreek ik de meest in het oog springende onderdelen; de overige van belang zijnde onderdelen komen zoals gezegd in het volgende nummer aan bod.

■ RESTSALDO LIJFRENTESPAARREKENING

Volgens de staatssecretaris kan in de bancaire praktijk een restsaldo ontstaan. Dit restsaldo heeft tot gevolg dat een lijfrente niet meer voldoet aan het criterium vast en gelijkmatig. In het besluit worden de volgende mogelijke oorzaken genoemd:

- door verschillen in valutadata tussen de berekening (vooraf) en de daadwerkelijke overboekingen. In het weekend, op feestdagen en bij storingen vinden geen overboekingen plaats;
- door omzetting van de ene lijfrentevariant in de andere. In een aantal gevallen ontvangt de nieuwe aanbieder op een later tijdstip nog een aanvullend bedrag van de vorige aanbieder;
- door schadevergoedingen en compensatieregelingen.

In beginsel moet bij een restsaldo de reeds ingegane lijfrenteaanspraak worden opgebroken en opnieuw worden vastgesteld

In beginsel moet bij een restsaldo de reeds ingegane lijfrenteaanspraak worden opgebroken en opnieuw worden vastgesteld. Deze herrekening kan op grond van de goedkeuring achterwege blijven, mits het restsaldo niet meer bedraagt dan € 500. Dit saldo kan tezamen met de eerstvolgende uitkering, met de laatste uitkering of separaat als ex-

tra uitkering worden uitbetaald. Ook over dit bedrag moet loonheffing worden ingehouden.

Ik merk op dat het bovenstaande uiteraard ook bij een lijfrenteverzekering kan spelen. Het besluit beperkt de goedkeuring echter tot de bancaire lijfrente. Wellicht dat dit in een volgende update kan worden aangepast.

■ PREMIE OF GEEN PREMIE?

Mede in het kader van het provisieverbod, dat ingaat per 1 januari 2013, is een verduidelijking opgenomen wat nu precies onder premie moet worden verstaan. Op grond van art. 1.7b Wet IB 2001 wordt met premie voor een lijfrente – verzekerings- en bancaire variant – ook de vergoeding bedoeld die wordt betaald aan een tussenpersoon. Ter verduidelijking worden in het besluit de volgende activiteiten opgesomd waarvan de rekening als premie in mindering kan worden gebracht:

- het opmaken van het klant- en risicoprofiel, waartoe de tussenpersoon overigens verplicht is om te mogen bemiddelen;
- het inventariseren van de specifieke oudedagsvoorzieningen in verband met het onderzoeken van de noodzaak van de lijfrente voor de klant. Let wel: in het besluit staat vermeld dat het bij het inventariseren niet om de integrale financiële positie gaat. Hieruit kan worden opgemaakt dat de volledige kosten voor een financiële planning niet voor aftrek in aanmerking zullen komen. Dit kan nog flinke discussies opleveren. Want waar ligt de grens en hoe gaan we dat verantwoorden?
- de berekening van de ruimte voor premieaftrek, rekening houdend met bestaande lijfrenten en met de pensioenopbouw;
- het vergelijken van de lijfrenten en offertes van de diverse aanbieders;
- het aanvragen van de lijfrente bij de aanbieder en de afwikkeling van de totstandkoming daarvan;
- het verlengen of omzetten van een lijfrente; en
- het incasseren van de premies ten behoeve van de aanbieder.

Het bovenstaande is niet van toepassing op de beloning van een tussenpersoon als door diens bemiddeling geen lijfrente wordt gesloten, c.q. verlengd. De kosten van het advies inzake de afkoop of premievrijmaking van een lijfrente zullen dus ook niet aftrekbaar zijn. De vraag is of dit daadwerkelijk zo is geweest en welke gevolgen dat in de praktijk met zich mee zal brengen. Consumenten zullen zich in veel gevallen niet (voldoende) laten informeren als daar een rekening tegenover staat, met alle (fiscale) gevolgen van dien.

De kosten van het advies inzake de afkoop of premievrijmaking van een lijfrente zullen niet aftrekbaar zijn

Een andere vraag is wat er geldt voor een adviseur die geen tussenpersoon is. Hoe kan deze aantonen dat door diens bemiddeling een lijfrente wordt gesloten of verlengd? Kunnen ook zijn kosten aftrekbaar zijn? Daar hoop ik in de volgende update het antwoord op te vinden.

■ HERSTEL (FOUTIEVE) OVERBOEKKING NAAR LIJFRENTESPAARREKENING

Eveneens nieuw is onderdeel 2.6. In beginsel is iedere onttrekking aan het gespaarde vermogen een negatieve uitgave voor inkomensvoorzieningen. Omdat de staatssecretaris van mening is dat bij een bancaire product eerder een foutieve of anderszins onwenselijke overboeking kan worden gemaakt – mede omdat een rekeninghouder vaak meerdere rekeningnummers heeft – is een specifieke goedkeuring voor de bancaire lijfrente opgenomen.

In het volgende verzamelbesluit zou ook een correctiemogelijkheid moeten worden opgenomen voor een foutieve overboeking bij een lijfrenteverzekering

Als de fout binnen drie maanden na de datum van overboeking aan de bankinstelling wordt gemeld, kan de overboeking zonder fiscale gevolgen worden teruggedraaid. Er is dan geen sprake van een negatieve uitgave voor inkomensvoorzieningen en toestemming van de inspecteur is niet vereist. Is de termijn van drie maanden verstreken, dan is wel toestemming van de inspecteur nodig. Heeft de bank de inleg al gereïgiseerd, dan dient een correctie plaats te vinden in de aangifte inkomstenbelasting bij de grondslag van box 3.

Het bovenstaande geldt specifiek voor een bancaire lijfrente. Het terugstorten van een foutieve premie bij een lijfrenteverzekering zou niet fiscaal geruisloos kunnen plaatsvinden, want hiervoor geldt geen correctietermijn. Slechts bij aanvang van een lijfrenteverzekering heeft men 30 kalenderdagen bedenktijd; binnen die termijn kan de verzekering met onmiddellijke ingang worden opgezegd. Het level playing field dat in 2008 werd gecreëerd, schiet ook hier weer tekort. Een foutieve overboeking is uiteraard sneller gemaakt bij meerdere bankrekeningen. Het besluit spreekt echter ook over anderszins onwenselijke overboekingen. Een premiebetaling bij een verzekerings-

1 Met het vervallen van dit besluit en opname in het nieuwe verzamelbesluit is geen wijziging van beleid beoogd. Zie A.E.M. van Osch, Belasten van lijfrentetermijnen uit het oude regime: terug naar af, Pensioen Magazine nr. 11, 2011.

maatschappij die achteraf niet wenselijk is, zou naar mijn mening als zodanig kunnen worden betiteld. Wat mij betreft zou daarom in het volgende verzamelbesluit ook een correctiemogelijkheid moeten worden opgenomen voor een foutieve overboeking bij een lijfrenteverzekerings.

■ VERMELDING ART. 3.125 OP DE POLIS?

Een bijzondere aanpassing is het verdwijnen van de alinea waarin staat dat de aanduiding van de soort lijfrente in de polis moet zijn opgenomen, als voorwaarde voor het recht op premieaftrek. Een algemene aanduiding als 'verzekerd is een lijfrente in de zin van art. 3.125, eerste lid Wet IB 2001' was voorheen zelfs niet voldoende. Deze passage stond in het oude besluit onder 4.1 en is in het nieuwe besluit volledig verdwenen.

Wat betekent dit? Is deze eis komen te vervallen? De passage is ook niet opgenomen bij de vragen en antwoorden op de site van de Belastingdienst (www.belastingdienstpensioensite.nl). Naar mijn mening gaan we weer terug naar de materiële benadering. Het gaat erom dat de lijfrente naar inhoud voldoet.²

■ NABESTAANDENLIJFRENTEN EN NIET-NATUURLIJK PERSOON

Zowel in het oude als het nieuwe besluit is het onderdeel niet-natuurlijk persoon als gerechtigde tot de nabestaandenlijfrente opgenomen. Er kan namelijk geen sprake zijn van een gefaciliteerde lijfrente als een niet-natuurlijk persoon als (eerste) begunstigde op de polis is opgenomen. Premieaftrek voor een verzekering met een niet-natuurlijk persoon is niet mogelijk. In het meest recente besluit is bij dit onderdeel de volgende uitbreiding opgenomen:

- het desbetreffende onderdeel ziet ook op de bancaire lijfrente;
- op het moment van overlijden voldoet de lijfrente niet meer aan de voorwaarden voor premieaftrek. Dit omdat een niet-natuurlijk persoon niet als begunstigde mag zijn opgenomen. Bij de overledene worden de negatieve uitgaven in aanmerking genomen. In het nieuwe besluit wordt hieraan toegevoegd dat dit alleen geldt voor het gedeelte waarvoor de niet-natuurlijke persoon als begunstigde is benoemd;
- goedgekeurd wordt dat, wanneer de niet-natuurlijk persoon ten gunste van de andere erfgenamen afziet van zijn begunstiging, er geen sprake zal zijn van negatieve uitgaven bij de overledene. Gezien de economisch zware tijden is de verwachting dat zeer weinig van deze goedkeuring gebruik zal worden gemaakt.

■ CODIFICATIE REDELIJKE BEDENKIJD

Met ingang van 1 januari 2010 is de al jaren geldende *redelijke termijn* vastgelegd in de wet en is er dus sprake van een wettelijke termijn.³ Op grond van redelijkheid en billijkheid heeft een belastingplichtige recht op een redelijke termijn voor zijn keuze bij het vrijkomen van lijfrentekapitaal. Volgens de wet eindigt bij een expiratie op de contractueel overeenge-

komen datum deze termijn op 31 december van het kalenderjaar, volgend op het kalenderjaar van expiratie. Bij voortijdig overlijden eindigt deze bedenktijd op 31 december van het kalenderjaar van het tweede kalenderjaar na de datum van overlijden. Als de keuze niet binnen deze nieuwe termijnen kenbaar is gemaakt bij de uitvoerder, wordt de aanspraak geacht te zijn afgekocht, met alle fiscale gevolgen van dien. Hierop zijn weer uitzonderingen:

- als de belastingplichtige de inspecteur ervan kan overtuigen dat er sprake was van bijzondere omstandigheden waardoor de termijn is overschreden, kan de inspecteur besluiten de termijn te verlengen;
- als het een nabestaandenlijfrente betreft, kan het voorkomen dat de uitvoerder niet op de hoogte is van het overlijden en/of de belanghebbenden niet op de hoogte zijn van de aanspraak. Het besluit keurt in dat geval goed dat de wettelijke termijn pas gaat lopen vanaf het tijdstip waarop de uitvoerder, dan wel de belanghebbenden de relevante informatie bereikt. Het besluit is niet geheel duidelijk over de vraag of in dit geval ook een goedkeuring van de inspecteur moet worden gevraagd. In deze situatie is evenwel geen sprake van een overschrijding, maar van aanvang van de wettelijke termijn. Naar mijn mening betekent dit dat er speelruimte is voor de belastingplichtige.

Een belastingplichtige heeft recht op een redelijke termijn voor zijn keuze bij het vrijkomen van lijfrentekapitaal

Verder wordt in het besluit vermeld dat het gebruik van de wettelijke termijn niet tot gevolg heeft dat de termijnen met terugwerkende kracht tot het moment van expiratie, dan wel overlijden moeten ingaan.

Voor contracten die in 2009 expireerden, is de volgende overgangsmaatregel opgenomen:

- expiratie bij leven na 30 juni 2009 maar vóór 1 januari 2010: de bedenktijd eindigde op 31 december 2010;
- expiratie door overlijden in 2009: de bedenktijd eindigde op 31 december 2011.

De wettelijke termijn kan tot gevolg hebben dat een lijfrente later ingaat dan het jaar waarin de belastingplichtige 70 jaar is geworden. Volgens de staatssecretaris is dit geen probleem, mits de expiratedatum/einddatum is gelegen in het kalenderjaar waarin de belastingplichtige 70 jaar wordt.

■ VOOROVERLIJDEN EN HET BEDINGEN VAN DE LIJFRENTEN

Het komt met enige regelmaat voor dat een begunstigde voor een lijfrente komt te overlijden na de expiratedatum, maar voordat hij de lijfrente heeft bedon-

gen. Het overlijden vindt dan plaats in de wettelijke (bedenk)termijn. Goedgekeurd wordt dat, wanneer de verzekeraar ook wil meewerken, toch nog een nabestaandenlijfrente kan worden uitgekeerd. De wettelijke termijn voor het bedingen van die nabestaandenlijfrente vangt dan aan op de datum van overlijden van de verzekerde persoon. De oorspronkelijke wettelijke termijn wordt verlengd met minimaal twee kalenderjaren.

■ WAARDE OVERBRUGGINGSLIJFRENT

Met de invoering van de Wet VPL is het sinds 2006 niet meer mogelijk om een overbruggingslijfrente af te sluiten.⁴ Een overbruggingslijfrente is een lijfrentevariant waarbij de termijnen al voor leeftijd 65 kunnen ingaan en uiterlijk op leeftijd 65, dan wel op een eerdere pensioeningangsdatum eindigen. Deze lijfrente werd veelal voor vroegpensioen gebruikt. Op grond van overgangsrecht is het nog wel mogelijk om met het tot en met 31 december 2005 gespaarde te goed een overbruggingslijfrente aan te kopen.

Bij een overbruggingslijfrente hebben waardedalingen door beleggingen, gedeeltelijk afkopen en saldomethodes geen invloed op de vastgestelde waarde

Om discussies te voorkomen over de waarde per 31 december 2005, is in de laatste passage van onderdeel 4.5.2 een goedkeuring opgenomen. De vastgestelde waarde van de lijfrente op 31 december 2005 wordt als het ware vastgeklemd. Waardedalingen door beleggingen, gedeeltelijk afkopen en saldomethodes hebben geen invloed op de vastgestelde waarde, zo stelt de goedkeuring. Handig en praktisch!

Voor de volledigheid vermeld ik hierbij dat, wanneer na 31 december 2005 geen premies meer zijn voldaan, het volledig opgebouwde kapitaal kan worden gebruikt voor een overbruggingslijfrente. En wellicht ten overvloede, een overbruggingslijfrente kan slechts bij een verzekeringsmaatschappij worden aangekocht en (nog) niet bij een bancaire instelling.

■ OMZETTING VERZEKERAAR NAAR BANCAIRE INSTELLING EN VICE VERSA

Een lijfrente kan op grond van art. 3.134 Wet IB 2001 fiscaal geruisloos worden omgezet in een andere fiscaal toegestane variant. Dat kan eveneens van verzekeraar naar de bank en vice versa. In het besluit wordt dit als volgt omschreven: 'Dit betekent ook dat een (ingegane) lijfrenteverzekering fiscaal geruisloos kan worden omgezet in een (ingegane) lijfrentespaarrekening en omgekeerd.' Bij mijn weten zijn er niet veel verzekeraars en bancaire instellingen die meewerken aan afkoop/overdracht van een reeds ingegane lijfren-

teverzekering. Maar goed, op grond van de wet en op grond van het besluit is het dus mogelijk. Mocht de overgang toch plaatsvinden, dan is het onderstaande van belang:

- *overgang van levenslange naar 'levenslange' bij de bank.* Een levenslange lijfrente bij de bank betekent dat de looptijd minimaal 20 jaar vanaf leeftijd 65 moet zijn. Bij een overgang van de verzekeraar naar de bancaire instelling worden de volledige uitkeringsjaren die na leeftijd 65 bij de verzekeraar zijn verlopen, in mindering gebracht op deze 20 jaar. Als aanvullende voorwaarde wordt wel gesteld dat de minimale looptijd van deze 'levenslange' lijfrente nog vijf hele jaren is;
- *overgang van tijdelijke lijfrenteverzekering naar tijdelijke lijfrentespaarrekening.* De resterende looptijd moet ten minste vijf (volledige) jaren bedragen of de resterende looptijd van de verzekering als dat minder is;
- *omzetting in ander type lijfrente.* Bij een omzetting van een levenslange lijfrente in een tijdelijke of andersom worden de volgemaakte uitkeringsjaren niet meegeteld. Als motivatie is opgenomen dat de uitkeringsgrootheden van beide typen lijfrenten dan volstrekt ongelijksoortig zijn;
- *omzetting na leeftijd 70.* Als uiterlijke ingangsdatum van een gefaciliteerde lijfrente geldt het jaar waarin de belastingplichtige 70 jaar wordt. In het voorgaande besluit was reeds een versoepeling ten aanzien van de tussen 1991 en 2001 afgesloten verzekeringen opgenomen. Als in de polis vóór 1 januari 2001 al een ingangsdatum was opgenomen die later ligt dan de 70-jarige leeftijd, kan de overeenkomst gewoon worden uitgevoerd zonder dat sprake is van negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen. Ook bij overdracht naar een andere verzekeraar. Vervolgens is in onderdeel 9.5 een nieuwe, aanvullende passage opgenomen, waarin wel een voorwaarde wordt gesteld. De termijnen moeten namelijk direct na omzetting ingaan. Dit lijkt een inperking van de reeds eerder gegeven goedkeuring voor overdracht aan een andere verzekeraar. In het vorige besluit werd namelijk niet de voorwaarde gesteld dat de termijnen direct dienden in te gaan.

■ SCHULDIG GEBLEVEN PREMIES OF INLEG

In de praktijk komt het voor dat, ondanks het feit dat er bij verzekeringen theoretisch sprake is van een eenzijdige overeenkomst, dit niet tot gevolg heeft dat de premiebetaling ook als zodanig wordt opgevat. Sommige verzekeraars sturen aanmaningsbrieven en sommige werken in het systeem met onttrekkingen aan het opgebouwde kapitaal. De systemen kunnen ook zodanig zijn ingericht dat de verzekeraar de premies als het ware voorschiet. Als de verzekeringnemer zijn premies dan niet voldoet, is er sprake van het schul-

2 Zie ook Hof Amsterdam 12 maart 1998, nr. 97/00425.

3 Art. 3.133, lid 3 Wet IB 2001.

4 Art. 10a.1 Wet IB 2001.

dig gebleven zijn van de premie. Op grond van onderdeel 7.1.3 is nu duidelijk dat deze 'premies' niet op het belastbare inkomen in mindering mogen worden gebracht. Dit betekent voor uitvoerders dat ze hierop bedacht moeten zijn en dit goed verwerken in de renseignering in het kader van de voorgevulde aangifte (VIA).

■ AFKOOP KLEINE LIJFRENTEN

Aftrek van premies vindt plaats onder voorwaarden. Als niet meer aan deze voorwaarden wordt voldaan, is sprake van negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen. In het oude besluit was opgenomen dat hiervan geen sprake is als de opgebouwde rechten onder de eerbiedigende werking van art. 75 Wet IB 1964 vallen. In het nieuwe besluit is daar de zogenoemde kleine lijfrente aan toegevoegd.

In beginsel is afkoop van een lijfrente niet toegestaan. Er wordt in strijd met de regels van premieaftrek gehandeld. Over de afkoopsom is belasting verschuldigd en er moet revisierente (maximaal 20%) worden betaald. Maar wanneer de waarde van alle lijfrenteaanspraken binnen een verzekeringsconcern lager is dan € 4242 (2012), kan de aanspraak toch zonder al te veel fiscale nadelen worden afgekocht. De afkoopsom wordt fiscaal geacht een termijn te zijn, waardoor er wel belasting over is verschuldigd, maar geen revisierente.⁵

Volgens het nieuwe besluit wordt de grens voor afkoop van kleine lijfrenten per begunstigde of erfgenaam bepaald

Voorheen was er op dit punt onduidelijkheid bij een nabestaandenlijfrente met meerdere begunstigten. Als het totaal verzekerde bedrag namelijk hoger, maar de afkoopsom per genietster lager was dan € 4242, was niet duidelijk of nu wel of niet revisierente was verschuldigd. Volgens het nieuwe besluit wordt genoemde grens per begunstigde of erfgenaam bepaald.

Aanvullend wordt in het besluit opgemerkt dat in een situatie met meerdere begunstigten, respectievelijk erfgenamen, het tegoed zonder fiscale gevolgen aan een (of meer) begunstigten mag worden toegerekend. Dat betekent dat zonder fiscale gevolgen kan worden afgezien van de uitkering. Daarvoor gelden nog wel de volgende voorwaarden:

- het bedrag van de uitkering per persoon die afziet, is lager dan € 4242;
- de persoon die afziet, is woonachtig in Nederland.

■ TEN SLOTTE

De jongste update van het verzamelbesluit over lijfrenten kan de toets der kritiek doorstaan. De nieuwe onderdelen zijn verhelderend, al kunnen sommige nog wel iets scherper worden neergezet. Ook sommi-

ge oude onderdelen – die in deze bijdrage niet zijn besproken – kunnen nog wel een likje verf gebruiken. Maar ach, voor de een is het glas half leeg en voor de ander half vol. Laten we het erop houden dat hier het glas half vol is.

In het volgende nummer komen onder meer de afkoop van alimentatie middels lijfrente, de vervreemding van een pre-Bredeherwaarderingslijfrente aan een niet-inwoner en de aanspraken bij arbeidsongeschiktheid aan de orde. ●

5 Voor meer toelichting zie helpdeskvragen afkoop kleine lijfrenten, onderdeel V&A KEW- lijfrenten op www.belastingdienstpensioensite.nl.